

Aylık Suriye Bülteni "Deprem Öncesi"

Ocak 2023

Bu bülten, Ocak ayı içerisinde Suriye’de gerçekleşen en önemli siyasi ve askeri gelişmeleri derlemektedir. Siyasi açıdan bu ay en çok öne çıkan gelişme, Türkiye’nin Esed rejimi ile bir normalleşme sürecine girmiş olmasıdır. Moskova’da gerçekleşen üçlü zirvede Türkiye Savunma Bakanı ile Esed rejiminin Savunma Bakanı, Rus Savunma Bakanı’nın arabuluculuğuyla bir araya gelmiştir. Türkiye ile Esed rejimi arasındaki bu sürece dair Rusya ve ABD arasında iki farklı yaklaşımın ortaya çıktığı ve bu iki yaklaşımın iki ayrı yöne doğru çalıştığı tespit edilmiştir.

Askeri açıdan ise en çok ön plana çıkan şey İsrail’in İran’ın Suriye’deki varlığını ve etkisini sınırlandırmak üzere gerçekleştirdiği hava saldırıları olmuştur. İran Devrim Muhafızları ve Lübnan Hizbullah’ına karşı düzenlenen ve Şam Uluslararası Havaalanı’nı hedef alan hava saldırıları öne çıkmıştır. Ayrıca Heyet Tahrir el Şam (HTŞ) ve YPG’nin siyasi gelişmelere binaen sahadaki gücünü göstermeye yönelik askeri hareketliliği de dikkat çekmiştir.

Siyasi Gelişmeler

Ocak ayının ilk günlerinde Arap devletlerinden ve İran’dan Esed rejimine yönelik siyasi adımlar atıldığına tanıklık edilmiştir. Türkiye, Rusya ve Suriye arasında Moskova’da yapılan üçlü zirvenin ardından, bu aktörler yeni siyasi gelişmeye ayak uydurmaya çalışmışlardır. İran, Türkiye ile Esed rejimi arasındaki normalleşme sürecine katılmak için bazı adımlar atmış ve bunda başarılı olmuştur. Bu bağlamda İran Dışişleri Bakanı Şam’ı ziyaret etmiş ve Beşar Esed ile bir görüşme gerçekleştirmiştir. Bu adım, İran olmaksızın Suriye’de bir çözümün olmasının mümkün olmadığını altını çizmek için yapılmıştır. Nitekim Ocak ayının sonunda Esed rejiminin Savunma Bakanı’nın Tahran’ı ziyaret etmesi de Esed rejimi açısından İran’ın *bypass* edilmesinin kabul edilmeyeceğini göstermektedir. İran’ın bu hamleleri sonrasında Rus Dışişleri Bakanı İran’ın Türkiye ile Suriye arasındaki sürece katılması yönünde açıklamaları olmuştur. Bu noktada iki ülke arasındaki normalleşme görüşmelerinin arabulucusu olan Rusya’nın Suriye Özel Temsilcisi’nin Şam’a gerçekleştirdiği ziyaret, Esed rejimini Türkiye ile gerçekleştirecek daha üst düzeydeki bir zirveye ikna etmeye yöneliktir.

Arap ülkeleri açısından, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) Dışişleri Bakanı’nın Şam’a yaptığı ziyaret ve bu ziyarette Suriye’nin bölgesel olarak normalleşmesini desteklediklerini açıklaması dikkate değerdir. Bu bağlamda Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı’nın yaptığı açıklamayı doğru okumak gerekmektedir. Açıklamada, Suudi Arabistan’ın müttefikleri ile Arap ülkelerinin Şam’a yönelik politikasını koordine etmeye yönelik istişarelerde olduğu dile getirilmiştir.

Suriye muhalefeti açısından ise Kimyasal Silahların Yasaklanması Örgütü tarafından yayımlanan bir rapor öne çıkmıştır. Raporda 2018 yılında Esed rejiminin Şam’ın banliyösündeki Duma’da kimyasal silah kullandığı belgelenmiştir. Bu rapor, Suriye muhalefetinin birçok Batılı diplomat, Türkiye Dışişleri Bakanlığı ve Mısır Dışişleri Bakanlığı

ile görüşmelerini sıklaştırma imkânı sağlamıştır. Suriye Devrimci ve Muhalif Güçler Ulusal Koalisyonu (SMDK) İngiltere ve Fransa Dışleri Bakanlıkları ile bir görüşme yapmış ve bu ülkeler Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 2254 sayılı kararını desteklemeye devam edeceklerini ifade etmişlerdir. Suriye dosyası ayrıca ABD'nin Türk yetkilileri ile yaptığı görüşmede ve Rusya'nın Mısır ve Suudi Arabistan ile yaptığı görüşmelerde de yerini almıştır.

Uluslararası siyasi gelişmeler incelendiğinde, Suriye'de etkin devletlerin farklı yol haritaları benimsedikleri ve buna bağlı olarak Suriye sahasında yeni ittifakların ve işbirliklerinin oluşabileceği görülmektedir. Bir yandan ABD Türkiye'yi Rusya'nın oluşturduğu Esed rejimi ile normalleşme sürecinden vazgeçirmeye çalışmaktadır. Türkiye'nin hem normalleşme sürecinden vazgeçmesi hem de YPG'ye karşı yeni bir askeri harekât düzenlememesi için Türk-Amerikan anlaşması gerekmektedir. Böyle bir anlaşmanın hayata geçirilmesi adına Türkiye ve ABD'nin iki konu üzerinde mutabık kalmaları gerekmektedir: ABD'nin YPG'ye olan desteği ve İsveç ile Finlandiya'nın NATO'ya katılma talepleri. Türkiye, ABD'nin YPG'ye olan desteğini kesmesini ve YPG'nin Türkiye sınırından 30 km uzaklaşmasını ve İsveç ile Finlandiya'nın PKK ile ilintili kişilerin iade etmesini ve YPG'nin kurduğu sözde Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi'ne olan desteklerini sonlandırmalarını talep etmektedir. Eğer bu konu üzerinde bir mutabakat sağlanırsa, Türkiye Rusya arabuluculuğuyla Esed rejimi ile normalleşme sürecini sonlandırabilir.

Diğer yandan Rusya, Türkiye ile olan üçlü görüşmeleri güçlendirerek Esed rejimini uluslararası topluma yeniden dâhil etme arayışındadır. Bunun için üçlü zirvenin genişletilmesi, önce İran'ın ve sonra BAE, Mısır ve Suudi Arabistan'ın da sürece dâhil edilmesini hedeflemektedir. Ancak bu yaklaşım Türkiye ile Esed rejimi arasında saha gerçekliklerindeki ciddi farklılıklar ve uzlaşması oldukça çok zor farklı yaklaşımlar içerisinde olunması sebebiyle ilerlemesi de zordur. Saha gerçekliklerinin sağladığı engellere ilaveten, Esed rejiminin Türkiye'nin taleplerini karşılamak için bir kapasitesinin olup olmadığı meçhuldür. Normalleşme sürecinin başarı ile sonuçlanması beklenmemektedir. Ancak Astana sürecine benzer bir sürecin yaşanması daha muhtemeldir. Önce hızlı ve üst düzey görüşmeler ile başlayan sürecin zamansal sınırları ve yol haritasını belirle(ye)meden, siyasi bir çözüme doğru ilerlemeden ve bir uzlaşma sağlanmadan bunun sürüncemede kalması beklenmektedir.

YPG açısından değerlendirildiğinde, YPG'nin ittifaklarını genişletmeye ve Suriye muhalefetine içinden yeni grupları kazanmaya çalıştığı görülmektedir. Böylelikle kendi pozisyonunu olası bir Türkiye-Esed rejimi anlaşması veya normalleşmesine karşı hazırlamaktadır. Nitekim YPG gerçekleşen görüşmeleri kendisinin aleyhinde olduğunu değerlendirmektedir. YPG'nin üst siyasi çatısı olan Suriye Demokratik Konseyi, Kamışlı'da Suriye Ulusal Birlik Partisi ile Suriye'nin geleceğine dair ortak vizyon ve ortak değerler üzerinde anlaşmalarını deklare ettiler. Suriye Demokratik Konseyi Eşbaşkanı Amina Omar bu mutabakatın gelecek dönemdeki iş birliği için bir zemin oluşturduğunu ve ortak siyasi kurullarda bu mutabakatın genişletileceği ve detaylandırılacağını belirtmiştir. Suriye Ulusal Birlik Partisi'nin Genel Sekreteri Aram Domani ise Suriye Demokratik Konseyi ile Suriye'de

çoğulcu, âdemi merkezîyetçi bir sistemin kurulması gerektiği konusunda uzlaştıklarını açıkladı.

Askerî Gelişmeler

Ocak ayının başında İsrail, Şam Uluslararası Havaalanı'na yönelik bir hava saldırısı gerçekleştirdi ve bölgedeki İran Devrim Muhafızları ile Lübnan Hizbullah'ına ait unsurları hedef aldı. Hava saldırısı sonucunda Şam Uluslararası Havaalanı 10 saat boyunca çalışmalarını durdurdu ve böylelikle ikinci kez İsrail hava saldırıları böyle bir etki gösterdi. Rejim ilk defa Haziran 2022'de havaalanı çalışmasını İsrail hava saldırıları nedeniyle durdurmak zorunda kalmıştı. Tüm bunlara rağmen söz konusu hava saldırıları İsrail'in genel stratejisinden ayrılmamaktadır ve kara, deniz ve hava yoluyla olan silah sevkiyatlarını hedef alarak İran'ın Suriye'deki etki alanını sınırlandırmayı amaçlamaktadır.

Beş yılın ardından, Halep'in doğusundaki El Cerrah Askerî Hava Üssü Rusya ve Esed rejiminin ortak kullanımı için tekrar faaliyete alınmıştır. Hava üssü 2017'den beri kullanılmamaktaydı. Savaşın ilk yıllarında Esed rejimi bu hava üssünden hareketle Halep vilayetinin doğu bölgelerini hedef almaktaydı. 2013 yılında Esed rejimi bu hava üssünü kaybetmişti. Hava üssünün YPG kontrolündeki Menbiç bölgesi ile Suriye Milli Ordusu'nun kontrolündeki Kuzey Halep bölgesine yakınlığı sebebiyle stratejik bir önemi bulunmaktadır.

Kuzeybatı Suriye'de HTŞ rejim savunma hatlarına yönelik Güney İdlib, Batı Halep ve Kuzey Lazkiye bölgelerinde dört askerî operasyon düzenlemiştir. Geçtiğimiz Aralık ayında toplam sekiz operasyon gerçekleştirmişti. İngimasi olarak isimlendirilen bu saldırılar sadece HTŞ unsurları ile sınırlı değildi. Ensar el Tevhid ve El-Kaide'ye biatlı Hurras Ed-Din grupları İdlib'in güneyinde Esed rejimine karşı operasyonlar düzenlediler. HTŞ bu operasyonları olumlu karşılamış ve karşı çıkmamıştır. Bilindiği üzere, HTŞ uzun süredir küresel cihat hareketlerini yerelleştirmeyi ve kendi kontrol alanı içinde tutma amaçlı, bu tarz yapıların etki ve operasyon alanını sınırlandırmaktaydı. Diğer bir gelişme olarak, Suriye'den Ukrayna'ya giden küçük bir savaşçı hareketliliği devam etmektedir. İdlib'te bulunan bazı yabancılar – özellikle Çeçen uyruklu olanlar – Suriye'yi terk edip kaçakçılar vasıtasıyla Ukrayna'ya gitmektedirler. Bu unsurlar, HTŞ'nin İdlib'te onlar üzerindeki sınırlandırıcı politikaları, Suriye'deki görece sakin ortam sebebiyle, aktif çatışmanın devam ettiği Ukrayna hattını tercih etmektedirler.

Suriye'nin doğusuna ilişkin YPG/SDG'nin Genel Komutanı Mazlum Abdi Ayn el Arab'ın (Kobane) Kürtler için sembolik önemi sebebiyle, Türkiye'nin Şubat ayında bu bölgeye askerî operasyon düzenlemesini beklediğini açıklamıştır. Türkiye'nin tehditlerinin ciddi olduğunu ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın seçim öncesi oy kazanma hedefiyle bu operasyonu yapmasını öngördüğünü belirtmiştir.

YPG kendi kontrol alanında gerçekleştirdiği güvenlik operasyonları kapsamında Kamışlı yakınlarındaki Tel Hamis'e bağlı El Kayravan köyünde bir silah ve mühimmat deposu tespit ettiklerini ve bu depoda intihar saldırısı için gerekli ekipmanlar bulunduğunu açıkladı. Ayrıca

YPG'ye bağılı İç Güvenlik Güçleri (Asayiş) tarafından Kamışlı bölgesinde gerçekleştirilen diğer operasyonlar sonucunda İŞİD ile çalıştıkları gerekçesiyle 36 kişinin tutuklandığını belirtildi.

Suriye'nin gúneyindeki Dera bölgesindeki kaos devam etmektedir. Bölgedeki tutuklanmalar ve suikast saldırıları sürmektedir. Dera vilayetinde 16 hukuksuz tutuklama vakası ve siviller, eski ÖSO unsurları ve rejim unsurlarına yönelik 31 suikast girişimi yaşanmıştır.